

ЗАПЕРЕЧЕННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ РФ В УКРАЇНІ ЯК ГЕНОЦИДНА СТРАТЕГІЯ В РОСІЙСЬКОМУ ПРОПАГАНДИСТСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Ірина Субота,

аспірант, Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Анотація. У статті розглянуто заперечення воєнних злочинів РФ в Україні в російському пропагандистському дискурсі як одного з етапів геноциду та проаналізовано способи творення стратегій заперечення. За основу взяті теоретичні праці А. Джонса та С. Коена для проведення паралелей між описаними наративами й формами заперечення дослідниками як елементами геноциду та виявленими наративами й стратегіями у висвітленні масового вбивства російськими окупантами цивільного населення в місті Буча Київської області в державних інформаційних агентствах РФ.

Ключові слова: російська пропаганда, геноцид, заперечення, медіадискурс, соціальні комунікації.

DENIAL OF RUSSIAN WAR CRIMES IN UKRAINE AS A GENOCIDAL STRATEGY IN RUSSIAN PROPAGANDA DISCOURSE

Iryna Subota,

PhD Student, National University of Kyiv-Mohyla Academy

Abstract. The article examines the denial of war crimes committed by the Russian Federation in Ukraine in the Russian propaganda discourse as one of the stages of genocide and analyzes the ways of creating a strategy of denial. The theoretical works of A. Jones and S. Cohen are taken as a basis for drawing parallels between the narratives and forms of denial described by the researchers as elements of genocide and the narratives revealed in the coverage of the mass murder of civilians in the city of Bucha, Kyiv Oblast by the Russian occupiers in the state news agencies of the Russian Federation.

Keywords: Russian propaganda, genocide, denialism, media discourse, social communications.

Вступ. Однією зі стратегій реагування у російському пропагандистському дискурсі на скоєння воєнних злочинів РФ в Україні є їхнє заперечення. Мета дослідження — проаналізувати способи творення стратегії заперечення воєнних злочинів РФ в Україні в російському пропагандистському дискурсі як одного з етапів геноциду.

Питання класифікації російської риторики щодо України, зокрема у контексті її геноцидного характеру, наразі є дискусійним, що зумовлює актуальність дослідження. Результати дослідження мають на меті виявити наявність геноцидного характеру пропагандистського дискурсу РФ щодо України на рівні стратегій поширення пропаганди.

Огляд літератури. Ключовими теоретичними працями є праці Г. Стентона [7], С. Коена [2] та А. Джонса [6]. Г. Стентон [7] виділяв заперечення як один з етапів скоєння геноциду, що слідує після фізичного винищення групи населення. А. Джонс [6] описав дев'ять наративів, що заперечують геноцид, а С. Коен [2] дослідив три способи заперечення: буквальне, інтерпретаційне та імплікативне [2, с. 7].

Крім того, питання заперечення геноциду дослідники вивчали у контексті Голодомору (А. Козицький [5]), Голокосту (Т. Трейбалова [8], Чарний І.В. [1]), геноциду в Руанді (Г. Гінтьєнс [4]).

Методологія дослідження. На основі наративного аналізу досліджено способи творення стратегій заперечення російських воєнних злочинів в Україні на прикладі кейсу висвітлення російськими пропагандистськими ресурсами масового вбивства українського цивільного населення в місті Буча Київської області у березні 2022 року. Одиницями аналізу є новинні замітки на сайтах російських державних інформаційних агентств. Виявлені наративи проаналізовано у контексті відповідності до описаних наративів заперечення геноциду у медіадискурсі А. Джонсом та до способів заперечень геноциду, розроблених С. Коеном.

Результати дослідження. На основі наративного аналізу новинних заміток у російських державних інформаційних агентствах серед способів заперечення скоєння воєнних злочинів РФ в Україні виокремлюємо такі: 1. Заперечення скоєння як факту («фейк», «постановка»); 2. Перекладання відповідальності («провокація з боку України»); 3. Применшення кількості загиблих; 4. «Насильство було взаємним».

Для виявлення геноцидної складової в російському пропагандистському дискурсі виявлені наративи проаналізовано на відповідність до наративів заперечення геноциду, описаних А. Джонсом, та форм заперечення, розроблених С. Коеном.

Зокрема, А. Джонс виокремив дев'ять наративів, що використовуються на етапі заперечення геноциду: 1. «Наврядчи хтось помер»; 2. «Це була самооборона»; 3. «Насильство було взаємним»; 4. «Смерті не були навмисними»; 5. «Центральної вказівки не було»; 6. «Людей було не так багато»; 7. «Це не геноцид, тому що ...»; 8. «Ми б ніколи цього не зробили»; 9. «Ми є справжніми жертвами» [6, с. 352-354].

С. Коен розробив три форми заперечення геноциду: 1. буквальне (скоєння геноциду заперечується як факт); 2. інтерпретаційне (підміна понять та перекручування реальних фактів); 3. імплікативне (мінімізація наслідків злочину) [2, с. 7-8].

При порівнянні виявлених стратегій у висвітленні масових вбивств цивільного населення у місті Буча у російських інформаційних агентствах на відповідність способам заперечення геноциду за С. Коеном виокремлюємо в російському пропагандистському дискурсі щодо України наявність буквального, інтерпретаційного та імплікативного заперечення воєнних злочинів РФ в Україні.

Порівняння російських наративів щодо заперечення воєнних злочинів РФ у Бучі з наративами заперечення геноциду, описаними А. Джонсом, вказує на наявність таких наративів: «Наврядчи хтось помер», «Ми б ніколи цього не зробили», «Ми є справжніми жертвами», «Людей було не так багато», «Насильство було взаємним» [6, с. 352-354].

Відповідність цих стратегій способам та наративам заперечення геноциду, розробленими С. Коеном та А. Джонсом, представлено у Таблиці 1:

Стратегії заперечення у російському пропагандистському дискурсі (на прикладі висвітлення масового вбивства цивільного населення в місті Буча)	Відповідність способам (за С. Коеном) та наративам (за А. Джонсом) заперечення геноциду
Заперечення скоєння як факту («фейк», «постановка»)	Буквальне заперечення (за С. Коеном) Наратив: «Наврядчи хтось помер» (за А. Джонсом)
Перекладання відповідальності («провокація з боку України»)	Інтерпретаційне заперечення (за С. Коеном) Наратив: «Ми б ніколи цього не зробили»; «Ми є справжніми жертвами» (за А. Джонсом)
Применшення кількості загиблих	Імплікативне заперечення (за С. Коеном) Наратив: «Людей було не так багато» (за А. Джонсом)
«Насильство було взаємним»	Інтерпретаційне заперечення (за С. Коеном) Наратив: «Насильство було взаємним» (за А. Джонсом)

Таблиця 1. Відповідність стратегій заперечення у російському пропагандистському дискурсі способам (за С. Коеном) та наративам (за А. Джонсом) заперечення геноциду

Висновки. У результаті дослідження виявлено, що наративи та способи заперечення скоєння воєнних злочинів РФ у Бучі у російському пропагандистському дискурсі відповідають розробленим формам заперечення геноциду С. Коена та наративам А. Джонса. Таким чином, ми можемо розглядати стратегію заперечення воєнних злочинів РФ як частину системи стратегій геноцидного російського пропагандистського дискурсу щодо України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Charny I. W. A classification of denials of the Holocaust and other genocides. *Journal of genocide research*. 2003. Vol. 5, no. 1. P. 11–34.
2. Cohen S. States of denial: knowing about atrocities and suffering. *Polity Press*, 2013. 360 p.
3. Fredheim R., Ahonen A., Pamment J. Denying Bucha: The Kremlin's influence tactics in the aftermath of the 2022 Bucha atrocity. Lund university psychological defence research institute, 2023. 23 p.
4. Hintjens H. M., van Oijen J. Elementary forms of collective denial: the 1994 Rwanda genocide. *Genocide studies international*. 2020. Vol. 13, no. 2. P. 146–167.

5. Kozytskyy A. Denial of the holodomor: methods and narratives. *Вісник львівського університету. серія історична / visnyk of the lviv university. historical series*. 2022. No. 54. P. 205–243.
6. Jones A. Genocide: a comprehensive introduction. *Routledge*, 2006. 430 p.
7. Stanton G. The ten stages of genocide. *Genocide Watch*, 2013.
8. Trejbalova T. Differences in denials of the Holocaust: comparative study of two case studies. *Jednak książki. gdańskie czasopismo humanistyczne*. 2016. P. 69–84.